

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HA'ALEKANDJA

25. MÄRTSIL 1929. A.

Nr. 6

SEITSMES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit. Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
Pooles aastas . . . . . „ 2.50	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Üksik number . . . . . „ —.25	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
1923 aastak. . . . . „ —.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
1924 „ . . . . . „ 3.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
1925 — 1928 a. ä . . . . . „ 5.—		lutused 50 senti dokumendi pealt

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Hoolekande seaduse puudused K. V.	Lhk. 83
Maaomavalitsuste varustamisest metsama- terjalidega — A. Eichenbaum	„ 85
Kui suur on maaomavalitsuste Liidu liik- memaks	„ 86
Postmargid kirjataludesse.	„ 87
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest	„ 88
Küsimused ja vastused	„ 95
Kuulutused	„ 82, 96

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid oolamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 270.000 krooni.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

————— Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. —————

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta,

mille ilmumises seisak oli väljaand-
jast mitteolenevatel põhjustel, ilmub
nüüd kiirendatud korras.

Vihk Nr. Nr. 20 ja 21

on praegu trükis ja saadetakse telli-
jatele lähemal ajal kätte.

Meie maaomavalitsuste ümberkorraldamise sihid

A. Kohver
J. Jans
E. Maddison
H. Raid

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
väljaanne

Ilmus trükist ja on E. Maaomavalitsuste Liidult Tallinnas saada

Vallaomavalitsuste **ameerikaviisilise**
raamatupidamise

REVIDEERIMISE KAVA

H. Avikson

E. Maaomavalitsuste Liidu sekretär.

Hind 50 senti.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu väljaanne.

Hoolekande seaduse puudused.

Missugused omavalitsused peavad laste eest hoolekannet teostama?

Hoolekande seaduse puudustele on juhitud tähelepanu ajakirjanduses ja omavalitsustegelaste kongressil, kuid seni pole astutud samme selle pahe kõrvaldamiseks. See seadus kogu oma maksvuse ajal on olnud administratiiv- kui ka tsiviilprotsesside väljakutsujaks. Seaduse selgusest tõttu tehakse omavalitsusasutustes asjatut ja kulukat tööd. Seadus vajab parandamist kiires korras. Vastasel korral jääb seaduse täitmine seisma ja kannatavad õiglase hoolekande ja veel rohkem hoolealused.

Puuduste iseloomustamiseks toon mõned näited.

Nimetatud seaduse §§ 51 ja 74 mõiste järgi on laste hoolekande linna- ja omavalitsuste ülesanne. Seaduse § 19 neljas lõige aga lausub: „Naine, kes oma mehega ühes elab, on õigustatud abi saama sellelt omavalitsuselt, kellelt abisaama õigustatud oleks mees, lapsed — sellelt, kellelt abi saama õigustatud oleks see vanematest, kelle juures lapsed on või olid.“ Vanemad on õigustatud abi saama valla-, alevi- ja linnavalitsuselt, maavalitsuselt mitte. Järjelikult maavalitsus ei ole kohustatud andma abiraha lastele, väljaarvatud § 51 nimetatud juhustel, s. o. kui lapsed on antud kasvatada perekondadesse või paigutatud lastekodusse. Et aga perekondadesse ja lastekodusse paigutamine oleneb maavalitsusest enesest, siis järjelikult maavalitsus võib ära ütelda laste eest hoolitsemisest täiesti ja anda abiandmise vallavalitsuse korraldusse, kuigi § 63 räägib, et „maavalitsused on kohustatud hoolt kandma nende hoolekande alla kuuluvate laste kasvatamise eest, andes neid kasvatada perekondadesse või avades nende jaoks lastekodud, sest seadus jätab täpselt nimetatamata, missuguste laste eest maavalitsused on kohustatud hoolt kandma. Küll aga on seaduses üldnorm § 19 neljanda lõike näol, mis ilma vahettegemata paneb selle kohustuse vallavalitsuste peale.

Küsimuse kohta võttis seisukoha Riigikohus, mis väljenduvad tema administratiiv-osakonna otsustes 27 jaan. 1928 (toim. nr. 211¹ — 1926) ja 9/26 oktoobr.

1928 (toim. nr. 720¹ — 1928). Esimese toimetuse aluseks oli ühekordne toetuse andmine emale (Ida Tohverile) lapse kasvatamiseks Tallinna linnavalitsuselt, mida viimane nõudis tagasi vallavalitsuselt. Vallavalitsus loobus tasumisest, mis puhul Riigikohtule antud protesti arutamisel Riigikohus seletab: „Hoolekande seaduse § 74 järele on toetuseandmine puudustkannatavaile perekondadele laste ülalpidamiseks maa-, linna- ja alevivalitsuste, mitte aga vallavalitsuste, ülesanne. Ei ole mingit tähtsust asjaolul, et senini ei ole tähendatud toetuse andmise kohta hoolekande nõukogu poolt vastavaid määrusi välja antud, kuna igal juhtumisel, vaatamata selle peale, kas tähendatud määrused on välja antud või mitte, erandina hoolekande seaduse § 19 ettenähtud üldisest abiandmise kohustest ei lasu hoolekande seaduse § 74 järele vallavalitsuse peal toetuseandmine puudustkannatavaile perekondadele laste ülalpidamiseks ja haiguse korral ravitsemiseks. Seepärast on kaevatud rahukohtuniku otsus seadusepärane ja selle tühistamiseks puudub alus. Neil põhjustel otsustas Riigikohus: Tallinna linna voliniku revisjoni kaebus tagajärjeta jätta.

Teise kaebuse objektiks oli toetuseandmine väljaspool abielu sündinud lapsele, kes oli kasvatada oma vanaema juures ilma kasvatada andmiseta omavalitsuselt. Toetuse (igakuulise abiraha) andjaks oli linnavalitsus, kes nõudis hoolduskulu tasumist vastavalt maavalitsuselt. Riigikohus asja arutamisel, tsiteerides Rahukogu otsust, muuseas seletas: „Hoolekande seaduse § 19 neljanda lõike järgi on lapsed, üldreeglina, õigustatud saama abi sellelt omavalitsuselt, kellelt abi saama õigustatud oleks see vanematest, kelle juures lapsed on või olid.

Edgar Huusmann, kui väljaspool abielu sündinud, elas sündimisest saadik 1923—1924 a. suveni oma ema juures, see viimane aga elas kogu aeg kuni surmani K. vallas, mispärast hoolek. sead. § 19 I lõike järele oleks tema, E. Huusmann, õigustatud saama abi K. vallaomavalitsuselt (s. seaduse § 202 p. 3). Järjelikult, ka Ed-

gar Huusmann on õigustatud abi saama, selle tarviduse korral, K. vallavalitsuselt, sest sellest üldreegist ei tee seadus mingit erandit, mis käiks Edgar Huusmanni kohta, kuigi seal leidub terve peatükk (III) hoolekande kohta laste ja alaealiste eest. Sellest peatükist kaebaja poolt ettetoodud §§ 51 ja 74 ei või tulla käesoleval juhul üldse kõne alla, sest esimene (§ 51) kõneleb hoolekande kulude kandmisest nende laste eest, kes Hoolekande seaduses ettenähtud korras antud kasvatada, „lastekodusse või perekondadesse“, kelle hulka E. Huusmann igatahes ei kuulu, vähemalt pole seda aktist näha; teiseks (§ 74) aga kõneldakse puudustkannatavaile perekondadele laste ülalpidamiseks ja haiguse korral ravitsemiseks hoolekande nõukogu poolt väljatöötatud määruste järgi toetuseandmise maa-, linna- ja aleviomavalitsuste kuuluvusest.

Kuigi küll aktis olev kontroll-leht 18 VI 1927 a. on kokkuseatud Marie Huusmanni kohta, kelle perekonda on arvatud ka Edgar Huusmann, kui tütre poeg, ei saa siiski sellest seda järeldada, et siin oleks tegemist § 74 ettenähtud abiandmisega hoolekande-nõukogu poolt väljatöötatud määruste järgi.

Need Rahukogu otsuse põhised on kooskõlas asjatoimetuses leiduvate andmetega ja Hoolekande seadusega, mispärast Riigikohus nendega täielikult ühineb. Kaebaja tugenemine Riigikohtu otsusele Ida Tohveril lapsele toetusraha nõudmise asjas (Riigik. Adm. os. toim. nr. 211 — 1928 a.) on alusetu, sest käesolevas asjas puuduvad need tingimused, mis õigustaksid kohaldama Hoolekande seaduse III peatükki üldse ja eriti §§ 51 ja 74, nagu Rahukogu õieti on seletanud.

Eeltoodud põhjendustel otsustas Riigikohus: Tallinna linnavalitsuse voliniku revisjonikaebus tagajärjeta jätta.“

Seesugune on Riigikohtu seisukoht hoolekande seaduse §§ 19, 51, 74 ja kogu III peatüki tõlgitsemise kohta. Kuid siiski võib kahelda nimetatud otsuste põhimõtteleikkuse ehtsuses, sest on teadmata, kas Riigikohus pidas silmas selle seaduse § 90 ajutiselt töövõimetuile, haigetele ja nende ning vangistatud isikute perekondadele. Paragrahv 90 kõneleb: „Puudustkannatavad isikud, kes ajutiselt kaotanud oma töövõime, kas haiguste, vigastuste või mõnel muul põhjusel ja tarvitavad arstiabi, saavad maksuta arstiabi ühes rohtude ja teiste arstimisvahenditega kuni terveksaamiseni selle valla-, alevi- või linna-

litsuse korraldusel, kelle piirkonnas nad viibivad abitarvitamise ajal. Kui abitarvitaja alaline elukoht ei ole selle valla-, alevi- või linnavalitsuse piirkonnas, kus ta abi tarvitab, on abiandjal valla-, alevi- või linnavalitsusel õigus kantud kuludid käesoleva seaduse §§ 21 ja 22 ettenähtud korras ja tähtaegadel tagasi nõuda sellelt valla-, alevi- või linnavalitsuselt, kelle piirkonnas on abisaaja alaline elukoht abisaamise ajal. Samadelt asutustelt ja samadel tingimustel saavad arstiabi ka haiged, kes küll ei ole oma töövõimet kaotanud, kuid kelle teenistus või sissetulek ei võimalda tarvilikku arstiabi saamist nende eneste kulul“. Sellele paragrahvile tugenev ja seda täiendav § 92 ütleb: „Kui § 90 nimetatud isiku ülalpidamisel on ta perekond ja viimasel ei ole omaette sissetulekuid, korraldatakse perekonnale abiandmine selle valla-, alevi- või linnavalitsuse poolt, kelle piirkonnas perekond viibib, kuid selle valla-, alevi- või linnavalitsuse kulul, kelle piirkonnas perekonna toitja alaline elukoht.“ Ja eelmistele paragrahvidele järgneva § 96 järgi: „Vangistatud isikute puudustkannatavaile perekondadele, kui vangistatud on perekonna toitja ja perekonnas ei ole teisi perekonda toitma kohustatud ja seda teha suutvaid isikuid, antakse abi üldistel alustel.“

Nii siis § 74 ja 92 võib teatud määral lugeda identseteks, kuigi esimene neist ei kõnele puudustkannatavuse põhjustest. On aga teada, et suurem osa lapsi seni saavad abiraha maavalitsustelt vanemate nõrga tervise ja haiguse puhul. Ja tingimata on lapsed perekonna liikmed, mispärast maavalitsused võivad toetuda seaduse § 92-le ja ära ütelda abiraha maksimisest. Kui Riigikohus §§ 19 ja 74 tõlgitsemises teeli veel vahet sõnade „abiandmise“ ja „toetuseandmise“ vahel selles mõttes, et esimese all tuleb mõista alalist abiraha maksmist ja viimase all ainult ajutist, ühekordist toetuse andmist, siis maavalitsuste suhtes osaliselt langeb ära hoolekande kohustus ka § 74 kohta §§ 19, 92 ja 96 jõul, sest nende paragrahvide järgi puudustkannatajatele lastele abiraha andmine iseseisvatena kui ka perekonnaliigetena on valla-, alevi- ja linnavalitsuste ülesanne ja maavalitsustele jääks vaid puudustkannatajate laste arstimine, kuna selle kohta ei ole muud korraldust seaduses.

Eeltoodu põhjal võib öelda, et kõigile puudustkannatajatele lastele abiraha andmine hoolekande seaduse § 19 järgi on

vallavalitsuste ülesanne ja puudustkannatajate töövõimetute vanemate lastele ülalpidamise võimaldamine seaduse § 92 alusel ka vallavalitsuste kohustus. Maavalitsused peavad oma käed puhtaks. Nende ülesandeks jääb vaid lastekodude asutamine. Kuid viimased võivad seista tühjana, kui maavalitsused vabatahtlikult ei taha võtta lapsi oma hooldamisele, sest seadus ei määra, missuguste laste hoolekannet kuulub maavalitsustele.

Kuid kõigest eelpool toodud Riigikohtu seletustest ja seaduse üksikute paragrahvide võrdlustest hoolimata on selge, et seaduseandja on tahtnud panna teatud hoolekande kohustust ka maavalitsuste peale ja seda just laste eest hoolitsemises. Seaduses on aga palju paralleelseid paragrahve, mis käsitlevad üht ja sama asja, kuid mitmesugustes variatsioonides. See pärast puuduvad kindlad piirjooned vallala- ja maavalitsuste ülesannete ja kohustuste kohta. Seesugusel kujul seaduse täitmine on võimatu, sest seadusetäitjad ei suuda ja ei saagi teha vahet, kumb paralleelsetest paragrahvidest on kangem. Seni paistab, et maavalitsuste paragrahvid on kangemad, kuna üks maavalitsus ütles ära lahtise hoolekande abirahade määramisest, sellest teatades vallavalitsustele ja ühtlasi tehes neile ülesandeks oma eelarvetesse võtta vastavad summad. Kuuldavasti tahavad käia selle eeskuju järel ka mitmed teised maavalitsused.

Kui kord kõne on seaduse puudustest, siis tuleks juhtida tähelepanu ka seaduses leiduvatele muudele ebatäpsustele. Mainimise väärib hoolekande kohustuse selgitamise küsimus elamise kohta ja -aja mõttes.

Seaduse § 19 selles asjas nagu tahaks olla põhipanevaks normiks, kuna seal räägitakse: „Hoolekannet tarvitav isik saab abi sellelt valla-, alevi- või linnaomavalitsuselt, kelle piirides ta alalist hoolekannet tarvitamata viimase kolme aasta jooksul

viimati vähemalt üks aasta vahetpidamata alaliselt elanud. Kui niisugust kohta ei ole, siis saab ta abi sellelt omavalitsuse asutuselt, kus ta kõige kauem elanud sama aja jooksul ja samadel tingimustel.“ Paljudes teistes järgnevates paragrahvides räägitakse aga alalisest elukohast. Alaline elukoht üldseaduste (B. E. S. § 3067 ja t.) järgi pole ühtlane hoolekande seaduse § 19 normidega. Kui kõneldakse alalisest elukohast, siis alati ei saa kohaldada § 19 mõistet. Eriti erinev ja võõrastav on seaduse § 51 esim. lõikes ülesseatud norm. Nimelt määratakse seal, et: „Lastekodusse või perekondadesse kasvatada antud laste eest hoolekandmise kulud on selle linna või maakonna omavalitsuse kanda, kelle piirkonnas lapse ema, või kui laps isa juures elas, siis isa, lapse hoolekande alla võtmise ajal alaliselt elab. Vanemate surma korral kannab need kulud selle maakonna või linna omavalitsus, kelle piirkonnas elas viimati see vanematest, kelle juures laps oli.“ Selles paragrahvis tarvitakse kaht mõõtu, alalist elukohta (muidugi saab seda võtta B. E. S. järele) ja vanemate surma puhul nende viimast elukohta, mis nähtavasti ei pruugi olla alaline.

Veel on jäetud normeerimata tähtis asjaolu, ja nimelt, kui ühe omavalitsuse piirkonnas elutsev ja sellelt omavalitsuselt abisaaja asub elama teise omavalitsuse piirkonda, siis kellelt on ta õigustatud abi saama, kui ta viimases elukohas on olnud vähemalt üks aasta.

Kõik käesolevas loetletud puudused on olulisemaid. Nende tõttu valitseb hoolekande seaduses Babiloni segadus ja omavalitsused protsessivad üksteisega. Vastav ministerium, kelle ülesandeks hoolekande korraldamine ja järelevalve, peaks kiire korras astuma samme väärnähtuste kõrvaldamiseks.

K. V.

Vallaomavalitsuste varustamisest metsamaterjalidega.

Omavalitsused endiselt kannataja seisukorras.

A. E i c h e n b a u m.

„Riigi Teatajas“ nr. 17 s. a. ilmus „Põlütöömistri juhtnõõrid riigi- ja omavalitsuse asutistele metsa ja metsamaterjalide müügi kohta riigimetsadest“. Need juhtnõõrid mingisugust paremust ega muudatust praegusesse seisukorda toonud

ei ole. Määrus iseenesest ei kindlusta omavalitsustele mitte midagi.

Käesolev külm talv jätab iga asutuse küttematerjali eelarvesse augu. Küttematerjali kulub rohkem, kui teda ette oli nähtud ja valmis muretsatud. Kas on ole-

mas tagavarasid, millest puudujääki täita? Küsimusele, kas üldse, millal ja kust kohast on metsaametnik omavalitsusele kohustatud metsamaterjali andma, jäävad juhtnöörid vastuse võlgu. Siin on vallaomavalitsus täiesti metsaametniku meelevalla all. Seaduseandlisel kogul, määrusi maksmapaneval valitsusel ja juhtnööre ja korraldusi andval asutusel ja ametnikul on omavalitsuste kohta väga selge ainult „on kohustatud“ ja nii on ta kohustatud sundsulist algkooli teostama, hoolekannet korraldama, rahva tervishoidliste nõuete täitmist arendama, vallaasutusi üleval pidama jne. Kõik need asutused tarvitavad iga aasta kindlasti kütet ja erakorraliselt remondi materjali. Nende saamine kohapeal on omavalitsustel väga erisugune ja metsaametniku iseloomust ja tahetest rippuv. On olnud juhtumisi, kus omavalitsused, kui õigustatud kütetmaterjali saajad, peavad seda vedama 20—30 klm. kauguselt, kraasikud saavad neid materjale oma piiri äärest ja naabrusest. Tihti lastakse metsavalitsuse enese poolt ehk antakse valiale ülestöötamiseks puid sarnasest vesisest ja rabasest maakohast, kuhu inimene ei pääse, veoriistaga pääsemisest rääkimata. Kuigi teisel kättesaadaval kohal puid tagavaraks metsavalitsusel juhtub olema, siis leiab metsaametnik nende mitteandmiseks küllalt vabandusi ja põhjendusi. Tuleb oodata, kuni maa ühes asutusega kõvaks külmab, ehk metsakauplejalt osta metsamaterjali kaks, kolm korda kallimalt.

Ka metsamaterjali hinna suhtes on omavalitsused astmetele tõstetud. Linnade ja alevite ligidal asuvad vallad peavad harilise takseeri hinna kõrval veel turu ligiduse protsenta maksuma ja eelpool näidatud teisi puudusi kannatama.

Otsekohest metsaäripidaja eriteadmist nõutakse vallaametnikult, kui vallale müüakse langi kaupa metsa. Längid on küll takseeritud ja hinnatud rinnamõõdu kõrguselt, kuid ülestöötamisel saadav puumassi üldsumma ei käi nii tihti sugugi takseerimise kokkuvõtte andmetega kok-

ku, ja tihtigi tublisti ostja-vallaomavalitsuse kahjuks eelarvesse suurema puudujäägi jätab, mille tagajärjel üksuse hind isegi kallim tuleb kui erakaupmehelt ostes. Sarnaseid kohalisi praktilise elu näiteid on veel kümneid, mis tingitud metsaametniku ja juhtnööre andvate asutuste üksikõiksest seisukohast vallaasutuste vastu.

Iga asunik saab oma ehitusmaterjali võimalikul korral oma krundil kasvavast metsast ja selle juures takseeri hinnaga ja 5 kub. s. täiesti tasuta, olgugi et paljude asunikkude eesõigus ainult selles seisab, et ta enne 1919 a. teatud kohapidajaks olnud. Ei taha siin etteheiteid teha, kuid arvan, et vallaomavalitsused meie vabadussõja kestvusel meie rahvaväe varustuse ja toitmise korraldusega siin suuremaid eesõigusisi peaks ära teeninud olema.

Nende andmete varal on tegelik elu näidanud, et vallad metsamaterjali saamisega raskes seisukorras on. Metsaametnik kujutab valda kui Kalevipoega enesele ette, kes rahva raha ja küüdikordadega küllalt võimatuid asju võib korda saata, kas või mere pealt puid vedada. Tuleb tihti läbi ajada juhusliku alaväärtusliku materjaliga, mille järeldused koolis laste tervise peale alanormaalses soojuses oma mõju avaldamata ei jäta ja sellest põhjustuvad lastele tiisikus, gripp ja teised kroonilised haigused. Ja ometigi peab nende haiguste vastu võitlemiseks ja tervise paranduseks uusi asutusi loodama, mis kõik kulusid nõuavad.

Kõik omavalitsused, peale mõne üksiku, vajavad materjale, sellega oleks eelnimetatud juhtnöörides sõnad, „kes soovivad metsamaterjali saada“ täiesti üleaurused, vaid selle asemel tuleks igal metsaametnikul tema piirkonnas asuvate valdade kohta materjalide andmise kavad kokku seada ja iga aasta kohta kindlustada tarvitamine arv materjali. Sellega kindlustame ja parandame ka rahvamajanduslikku seisukorda, hoiame kokku valla kulusid, vähendame ametnikkude tööd, teostame paremat hoolekannet ja hoiame oma noorsoo tervist.

Kui suur on Maaomavalitsuste Liidu liikmemaks?

Selle küsimusega on mitmed vallaomavalitsused viimasel ajal Liidu juhatuse poole pööranud. See küsimus on üleskerkinud muidugi Liidu liikmeks astumise

küsimuse otsustamisel, et teada, missugused kohustused liikmeks astumine valdadele kaasa toob.

Liidu põhikiri näeb ette küll liikmete

sisseastumise ja liikmemaksu, kuid senini pole valdadel mingit sisseastumise-ega liikmemaksu võetud ja ka 1929 a. eelarve kinnitati Liidu nõukogu poolt 20. märtsil kalkulatsiooniga, et liikmemaksu maksa-

vad ainult maavalitsused üks sent elaniku kohta. Valdadel ei ole seega Eesti Maaomavalits. Liidu liikmeks astumine ja liikmeks olemine mingisuguse rahalise kuluga seotud.

Postmargid kirjataludesse.

Vallaomavalitsused aidaku kaasa, et külaelanikul oleks võimaldatud hõlpsamini postmarke saada ja kirja saata.

Üle riigi töötavad meil 119 postkontorit, 600 postiagentuuri ja 2050 kirjatalu küla-postkastiga. Tihe postipunktide võrk on loodud postiametkonna ja valla- ning maaomavalitsuste tiheda koostöö tulemusena.

Nõnda on nüüd igal külaelanikul kirjatalu keskmiselt mitte kaugemal kui 2 klm. Kirjatalus peaks ka saadaval olema postmargid. Postivalitsuse ringkirjaga 21. IV. 1926 a. Nr. K/99, mis saadetud kõigile vallavalitsustele ja maavalitsustele, on postkontorite ülematele lubatud vallavolikogu otsuse põhjal välja anda vallavalitsusele postmarkide avansse kuni 30 kroonini iga kirjatalu jaoks. Postivalitsuses olemasolevate andmete järele on seda soodustust kasutanud kõigest 163 vallavalitsust, kes on postmarke nõudnud 680 kirjatalu jaoks kogusummas 10.008 krooni, aga 213 vallavalitsust pole seda siia ajani, s. o. 3 aasta jooksul veel mitte teinud, mille tõttu 66% kirjataludest on veel ilma postmarkideta. Ehk küll kirjad ja ajalehed kirjataludesse tuuakse ja viiakse, sünnitab külaelanikule raskusi postmargi järele sõitmine kuni postiagentuurini. Sellepärast oleks soovitatav, et kõik vallavalitsused, kes seda siia ajani pole teinud, esineksid vallavolikogu ees kavaga, missugusele kirjatalule missuguses summas postmarkide avanss määrata ja vallavolikogu otsuse kohaselt nõuaks postkontorilt mainitud ringkirjas kirjeldatud korras postmarkide avanss ja selle ära jagaks valla kirjatalude vahel.

Siin toome meeldetuletuseks selle ringkirja ja tema lisade teksti.

Ringkiri-juhhis.

Kõigile postkontorite ülematele ja postiagentuuride juhatajatele.

Ä r a k i r i v a l l a v a l i t s u s t e l e
j a m a a k o n n a v a l i t s u s t e l e.

Et postmarkide muretsemist külaelanikele käepärasemaks teha, antakse postkontoritest vallavalitsustele, kes seda soovivad, kirjatalude varustamiseks kuni 3000

marga eest ühe kirjatalu peale postmarke ja teisi postimaksu vahendeid avansina välja. Postmarkide avansi väljaandmine sünnib järgmiselt. Vallavalitsus esitab vallanõukogule kinnitamiseks kava, missuguste kirjatalude jaoks ja missugusel määral tuleks vallavalitsusele postmarkide avanssi anda. Vallanõukogu otsuse põhjal pöördub vallavalitsus lähema postkontori ülema poole postmarkide avansi väljaandmise nõudmisega. Nõudekirjas peab näidatud olema, missuguse otsuse põhjal, missuguste kirjatalude jaoks, missuguses summas nõutakse avanssi ja et selle avansi eest on vallavalitsus postiametkonna ees vastutav. Margid saadetakse postkontorist vallavalitsusele ametväärkirjas. Vallavalitsuse allkiri avansi vallavalitsuses kättesaamises hoitakse postkontoris postmarkide asemel kassas. Eelnimetatud korras tuleb talitada ka avansi suurendamise tarviduse juhtumisel. Avanssi võib suurendada ainult kuni 3000 margani kirjatalu peale arvates. Vallavalitsus varustab kirjatalu tunnistusega selle üle, missuguse summa peale temale postmarkide avanss välja on antud. (Tunnistuse kava lisatakse siia juurde). Postmarkide müügist saadud raha eest uuendab kirjatalu markide avansi tagavara, neid ostes tarviduse järgi lähemast postkontorist ehk postiagentuurist, hoolitsedes selle eest, et kirjatalus postmarke ja teisi postimaksu vahendeid alati tarviline kvantum tagavaras oleks ja mitte vähem, kui avansi poole summa suurus. Kirjatalule väljaantud avanss, raha ja margid kokku, peab kirjatalus alati täies summas alles olema ja kirjatalunik on kohustatud markide avanssi vallavalitsuse, maakonnavalitsuse ja postiametkonna revidentidele kontrollleerimiseks ette näitama.

Kui vallavalitsusele teatavaks saab, et kirjatalus väljaantud avansi arvel postmarke tagavaras ei peeta, ehk et kirjjade väljaandmise ja alahoidmise alal korratu-

sed ette tulevad, siis tuleb vallavalitsusel nende pahede kõrvaldamiseks samme astuda, tarbekorral uut kirjatalunikku valida lasta ja sellest kontrollpostkontorile ja posti peavalitsusele teatada.

Postkontori ülemad teatavad posti peavalitsusele, missugusele vallavalitsusele, missuguste kirjatalude jaoks ja missugusel määral on postmarkide avanss välja antud ehk avanssi suurendatud. Viimaste andmete kokkuvõtteid saadab posti peavalitsus maakonnavalitsusele arvesse võtmiseks vallavalitsuste revideerimisel.

Eelpool toodud kord hakkab maksma s. a. 1. juunist.

Lisa: allkirja ja tunnistuse kava.

G. Jalajas,

O. Jankovits,

R. Sõnajalg,

Alguskirjaga õige:

Rob. Sõnajalg,

Kirjatalus hoida.

Tunnistus.

Sellega tunnistatakse, et ..... kirjatalule on antud ..... vallavalitsusest avansina postimaksu vahendeid ..... ( ) krooni väärtuses, missugune summa kirjatalus rahas ja vahendites alati peab olema.

Vallavanem.

Sekretär.

Allkiri.

Sellega tõendatakse, et ..... vallavalitsuses on saadud ..... postkontorist avansina postimaksu vahendeid ..... (....) krooni väärtuses kirjatalude varustamiseks vallanõukogu „ „ ..... 192 a. otsuse kohaselt. Postimaksu vahendite avansi allesoleku eest on vallavalitsus vastutav postiametkonna ees.

Vallavanem.

Sekretär.

(Pitsat).

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

E. Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 20. märtsil.

Maavalitsuste raamatupidamise kodukorra kava

muutmise asjas ärakuulates ministerruume vahelise nõupidamise soove 13. märtsist, otsustas need nõukogule esitada põhimõtteliseks seisukoha võtmiseks, kuna tehniliste küsimuste lahendamise ja kodukorra redigeerimise õigus nõutada Liidu juhatusele.

Arhiiv-nõukogu liikme

valimise asjus, kes ühine Linnade ja Maaomaval. Liidul, otsustati nõukogule ettepanek teha valimine Liitude vahelise komitee kätte anda, ja valitud isik nõukogule pärast kinnitamiseks ettepanna.

Juhatus astub tagasi.

Et võimaldada täiendatud nõukogu koosolekul oma soovide kohaselt juhatust valida, otsustab juhatus täies koosseisus ametist lahkuda ja nõukogule ettepanna uus juhatus 8-liikmeline valida, 4 maa- ja 4 vallavalitsuste esitajate hulgast.

E. Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolek 20. märtsil Harju Maaomavalitsuse saalis.

Koosolekust võtsid osa järgmised nõukogu liikmed:

Rud. Kuris, P. Johannson — Harju maavalitsuse esindajad.

A. Kürbis, J. Gefria — Harjumaa valdade esindajad.

J. Sõnajalg, A. Tobro — Järva maavalitsuse esindajad.

M. Männik — Järvamaa valdade esind. J. Aljas, J. Nurk — Lääne maavalitsuse esindajad.

A. Einseln — Läänemaa valdade esind. J. Land, J. Markson — Pärnu maavalitsuse esindajad.

N. Peterson, A. Adamberg — Pärnumaa valdade esindajad.

F. Trahv — Petseri maavalitsuse esind. J. Saaremägi — Petserimaa valdade esindaja.

D. Uiga, E. õunapuu, O. Pärlin — Tartu maavalitsuse esindajad.

G. Annok, L. Antik, D. Zirnak — Tartumaa valdade esindajad.

J. Möttus — Valga maavalits. esindaja.

A. Eichenbaum — Valgamaa valdade esindaja.

H. Lauri, N. Vatter — Viljandi maaval. esindajad.

O. Laarmann, J. Ott — Viljandimaa valdade esindajad.

E. Rosenberg, H. Kiiver, K. Pajos — Viru maavalitsuse esindajad.

D. Küttis, G. Püss, Rud. Essenson — Virumaa valdade esindajad.

A. Kohver, A. Vainola — Võru maaval. esindajad.

A. Kirrop, J. Suursaar — Võrumaa valdade esindajad.

A v a m i n e j a j u h a t u s e v a l i m i n e.

Kell 11.35 enne l. avab Liidu esimees H. Lauri koosoleku, tähendades, et see esimene koosolek on muudetud põhikirja põhjal, mis valdade esitust Liidu nõukogu tuntavalt suurendas, sest täiendavad valimised on suures hulgas maades läbi viidud, ainult Lääne- ja Saaremaa valimiste kohta puuduvad Liidul teated. Valdade esitajate hulga tõusmise tagajärjel on avatav koosolek kõige suurem Liidu ajaloos. Lootust avaldades, et suurema tööjõu kogumisega Liidu ümber Liidu töö ka paremat vilja kannab, avab ta koosoleku.

Koosoleku juhatajateks valitakse ühel häälel H. Lauri ja R. Kuris, protokollkirjutajaks H. Avikson.

Juhatuse poolt täiendatakse päevakorda arhiiv-nõukogu liikme valimise küsimusega ja G. Antiki poolt koolimajade ehitamise tasuta metsamaterjali saamise küsimusega.

Valla- ja maavolikogude valimise korraldamise aja ja korra küsimus.

Siseministeriumi poolt ülestõstetud küsimuse kohta valimiste korraldamise asjus refereerib E. Rosenberg, pooldades korruga valimisi, soovitades valimiste ajaks 27 ja 28 aprilli 1930 a. ja näidates, kuidas korruga valimisi korraldada. Referaadile järgneb õige pikk läbirääkimine, millest peale referendi osa võtavad õunapuu, Markson, Eichenbaum, Kohver, Lauri, Vatter, Loorits, Uiga, Tobro, Möttus, Suurkaev, Laarmann, Kürbis, Püss j. t. Läbirääkimised koonduvad kahe küsimuse ümber, millal valimisi korraldada ja kas nimelised valimistunnistused on vajalikud, sest referendi poolt tähendati, et mõnelt poolt on soovi avaldatud, et need omavalitsuste esituskogude valimistel ära jääks.

Peaküsimuse kohta, kas valimisi korruga pidada, võttis sõna ainult A. Tobro, soovitades valimisi lahus pidada, nagu senini, sest niisugune olla Järvamaa valdade soov. Aja kohta olid arvamised lahkuminevad. Peale referendi poolt täh. aja soovitati veel valimisi pidada 1930 juunikuu keskel, sest suvel pääsevad ka vaesed ja vanad valimisele, veebr. ja märtsi kuud, sest eelarve kokkuseadmine ei takista valimiseeltoid ja siis saaks vana valitsus veel eelarved kokkuseada, ja lõpuks aega 1929 a. novembrist kuni 1930 a. veebruarini.

Läbirääkimiste tulemuseks on see, et nõukogu võtab referendi E. Rosenbergi poolt esitatud resolutsiooni vastu O. Laarmanni parandusega aja kohta ja D. Uiga täiendusega nimeliste tunnistuste asjus järgmiselt:

1) Valla- ja maavolikogude valimised korraldada koos ühel ajal, nagu seda lubab maavolikogude valimise seaduse § 73.

2) Valimiste päevad tuleks määrata 1930 a. 15. veebr. ja 15. märtsi vaheaja peale.

3) Nii valla- kui maavolikogude valimisedelid paigutatakse sedelite äraandmisel ühistesse ümbrikutesse, mis muretsetakse maavalitsuse arvel ja varustatakse valimiste maakomitee pitsatiga. Samuti tarvitatakse valimistel ühiseid valimiskaste.

4) Valla- ja maavolikogude valimisedelid eraldatakse üksteisest värvidega, kus juures värvid määratakse kindlaks Siseministri määrusega. Et ära hoida arusaamatusi valimisedelite maksvuse otsustamisel valimiseaduse § 47 ettenähtud juhtudel, tuleb neid paragrahve vastavalt muuta või nende täitmiseks anda täiendavad juhtnöörid.

5) Nii valla- kui maavolikogu valimisi toimetavad ühised jaoskonnakomisjonid. Peale ümbrikute avamist eraldatakse valimisedelid värvide järgi, otsustatakse nende maksvus ja protokolleeritakse valla- ja maavolikogude valimise toimingud eraldi. Ümbrikude kohta, kus ainult üks sedel sees, teatakse protokolliga vastav märkus.

6) Nimelistel valimistunnistustel tuleks lähemad juhtnöörid anda ühise valimise korra kohta.

Ülevaate välismaade omavalitsuste korraldamisega tutvunemise reisust
annab Joh. Jans.

Maanteede seaduse elluviimise- misest tekkivatest küsi- mustest

kõneleb J. Sõnajalg, andes ülevaate senini väljatöötatud määrustest ja lahendamist ootavatest küsimustest. Seda tehes mär- gib referent ära, et arusaamises seadus- test on Ministeeriumil ja omavalits. lahk- arvamisid olnud, kuid, kokkulepet hinna- tes, on senin¹ määruste läbivaatamisel tuntavaid parandusi algtekstis tehtud ja Ministeeriumi ning Liidu vahel kokkulep- pele jõutud. Nüüd seisab ees aga üks tähtsam küsimus, teede klassifitseerimine. Nõupidamine selle üle 23. märtsil ja Liidu juhatus vajab selleks nõupidamiseks nõu- kogu instruksioone, sest Ministeeriumi se- nised seisukohad ei ole mitte omavalitsuste seisukohad, nimelt I. kl. teede asjus. I. kl. teedeks on Ministeeriumi kavas ainult ma- gistraalteed pealinnast riigi piirideni, mida teatud vahekohtades enam kui vähe tarvi- tatakse. Palju tähtsamad kui need ma- gistr. on majandusliste keskkohadesse toovad teed ja nendel teedel korralikuma liikumise võimaldamine peaks esimene ülesanne olema. Need teed on II. kl. arvatud. Ref. poolt esitatud resolutsioon nõuab neile tee- dele täit tähelepanu.

See eluline küsimus kutsub välja elavad läbirääkimised.

J. Marksoni arvates ei saa teist seisu- kohta olla, kui referent avaldas, sest ma- gistraalid jäävad mõnel pool majandusl. keskkohadest kõrva. J. Gefriat huvitab küsimus, miks Ministeerium rahvatahte vastu on, mis avaldatud maavolikogude ot- sustes teede klassidesse jagamise asjus. Teede liike tuleb, O. Pärlini seletuse jä- rele, Ministeeriumi kava kohaselt ebanor- maalselt maakondade peale. Suurem osa I. kl. teid tuleks Harju- ja Läänemaale. Tartumaale jääks senistest I. kl. teedest ainult 10%, kuid see 10% senistest I. kl. teedest nõuaks 5. aasta krediitid omale, sest otse magistraalide jaoks on vaja uusi kulukaid teid ehitada. Uute teede I. kl. juurde võtmist, nagu mõned maavoliko- gud otsustanud, tema ei poolda ja loodab, et ka selles küsimuses Ministeerium Liiduga ühise keele leiab, nagu seni kõigis teistes küsimustes see leitud on.

A. Kohveri arvates on Ministeerium oma kava kokkuseadmisel väljaläänud kauge tuleviku seisukohalt, omavalitsused lähevad välja aga praeguse aja nõuetest. Teede ehitus ja korrastamine maksab suuri summe, sellepärast tuleb nende ehi- tusel silmaspidada ka nende tasuvust.

Magistraalid, mis Minist. kava järele ai- nult I. kl. kuuluvad, lähevad pikki raud- teid, seega ehitaksime raudteele võistle- jaid, makstes 1½—2 miljoni kilomeetri ehitamisest. Need teed võivad tasuda en- nast alles siis, kui raudteed seisma jäävad, sest meie majand. elu ei edene nii kiirelt, et vedu oleks raudteedel ja maanteedel. Seega riigimajanduslisest seisukohast oleks magistraalide ehitamise tasumine küsitav. Ja lõbusõitjate autode jaoks neid ometi ehitama ei tule hakata. Selle- pärast kõigepealt majand. keskkohade ümbruse teed korda seada, magistr. teed aga tuleviku asjaks jätta.

R. Kuris põhjendab Tallinna kui suu- rema keskkoha ümbruse I. kl. teede suure hulga vajadust, ka oleks õiglane, et Har- jumaa, kellele I. kl. teed seni, korrashoid- mise raskuse pärast, suureks nuhtluseks olnud, vabaneks suuremast naturaalkohus- tusest.

Et praegused I. kl. teed pole rahva taht- mise järele määratud, vaid vene aegiste võimumeeste poolt, ei oleks Uiga arvates õige see nõudmine, et kõik senised I. kl. teed peaks sinna klassi jääma. Tarviduse ja võimaluse järele peaks võimalus olema ümberpaigutusi teha. D. Küttis ütleb, et teede klassidesse jaotamisega tahetakse meid otse Euroopasse viia. Magistraalid ei ole alati mitte liikumise teed. Nii on näit. Narva maanteel, mis magistr. ette- nähtud, Jõhvi ja Narva vahel liikumine 10 korda väiksem kui II. ja III. kl. teedel. Esimene asi peaks olema läbipääsu võima- lus vedudeks, siis alles autoga Euroopasse.

Teede klassifitseerimisel ei võiks J. Mõt- tuse arvates teede klassi kilomeetrite arvust kinni pidada, s. o. nõuda, et I. kl. teede pikkus sugugi senisest vähemaks ei või jääda. I. kl. teede määramisel tuleb aluseks võtta teede koormatus. Teede hulga suurendamist poliitiliselt võtta ei saa.

Selle peale võtab sõna Teedeministeeriumi Ehitus-Tehnika osak. direktor Perna ja ütleb, et pillutakse mustust Mi- nisteeriumi peale, seda aga asja tundmatu- sest. Ministeerium on kompetentne teede alal ja tema mureks on, et teed oleks kiir- res korras rahva tarvis korda seatud. Tee- deasjandus on raske küsimus, 5 aastaga saime maanteede seaduse. Selle seaduse täitmisel on raskem küsimus klassifitseerimine. I. klassi määramisel on arvesse võetud liikumise suurus ja tähtsus. Mi- nist. on püüdnud tee tähtsust selgeks teha liikumise lugemise korraldamisega. Teis-

tel klassidel on Minist. kava järele ka head teed, kuid kitsamad. Teede sõidulauis oleneb liikumise suurusest, mitte klassi nimetusest. Raudteede edasiehitamise peale ei tule meil mõelda: maanteed astuvad raudteede asemele. Magistraalide kõige pealt ehitamisest ei ole keski rääkinud. Riigikogu omaval. komisjonis oldi arvamisel, et I. kl. tuleb teid endises ulatuses võtta, mõned maavolikogud on seda aga 60% võrra suurendanud. 3500 kilomeetri ümber võib tuleval aastal teid naturaalkohustuse alt ära võtta. Lõpuks avaldab dir. Perna arvamist, et kui temal oleks võimaldatud referaadiga küsimuse kohta esineda, siis oleks asi kõigile selge olema ja ära jääks igasugu süüdistused. Ta on nõus veel käesoleva päeva õhtu referaati küsimuse kohta ette kandma. See otsustakse ära kuulata ja siis seisukoht võtta.

Õhtul peetud referaadis seletab dir. Perna, et teede klassifitseerimise kava on pikema aja peale kokkuseatud, annab ülevaate teede klassifitseerimise ja teede hulga kohta, võrreldes meie olukorda naabermaade omadega, selgitab teede ja rahva vahet, teede klassifits. aluseid, näitab, et meil, Eestis, teede koormatus võrdlemisi väike, tõuseb vaevalt 300 tonni peale päevas, kuna harilik liikumine 15—100 tonni päevas on, seega I. kl. teid üldse vaja ei oleks, ja peatub lõpuks teede ehitusviiside juures liikumise suuruse järele.

Uuesti algavad läbirääkimised. Zirnask nõuab, et naturaalkohustus teede korrastamise alal kiirelt põllumeeste õlgadelt ära võetaks, kuna J. Sõnajalg välismaade võrdluste tulemusi ei saa meie teede hulga kohta kaaluvaks pidada. Kuigi meil teid rohkem, kui naaberriikides, võrreldes rahvaga, siis on see tingitud geograafilisest seisukorrast ja tarbета ei ole ometi teid rajatud. Rahvusvaheline liikumise hõlbustamine on kauge küsimus ja selle järele meie oma teid klassifitseerida ei saa. Ministereerium läheb välja teede tähtsusest, mina aga liikumise koormatusest ja tihedusest. Seaduse järele tulevad I. kl. teed kõigepealt korda seada. Seega matakse raha teedesse, mis tuleviku jaoks.

A. Kohver väidab, et ei saaks vaielda Minist. kava vastu, kui see aastakümnete järele teostamisele võetakse. Meil on aga tähtis see, missuguseid teid esimeses järjekorras ehitama hakata. Kui öeldakse, et magistr. teede ehitamist esimeses järjekorras keski rääkinud ei ole, siis ei saa ometi ütelda, et teede ehituse järjekorra

ärämääramine maavolikogudest oleneb. Asja kohta on otsus maanteede seadusega juba tehtud: I. kl. teed tulevad esimeses järjekorras korda seada ja need võetakse 4 a. jooksul üle. Seega peaksime raha kulutama just magistr. peale, tuleviku teede peale. Ära saaks hoitud see häda sellega, et II. kl. a) alla märgitud teed saaks viidud I. kl. üle, need on majand. keskkohade teed. Sellega tõuseks ka I. kl. teede hulk praeguste I. kl. teede hulga kõrgusele. K. Pajos toetab Kohveri seisukohta ja lisab juurde, et kui need teed 8 meetrist kitsamad, see ei võiks raskusi teha, sest seadus lubab ka normidest kitsamaid teid.

Dir. Perna kinnitab, et naturaalkohust. alt vabastatakse nii palju teid, kui seni I. kl. oli ja seletab, et temal sisuliselt Sõnajalgi ja Kohveri ettepaneku vastu midagi ei ole. Teise klassi a) teede I. kl. üleviimise otsust ilma tagatiseta ei soovita aga H. Lauri vastu võtta, sest on võimata olnud üksikasjaliselt jälgida, kas selles võrgus üksikud parandused tarvilikud ei ole. Peale põhimõttelist seisukoha vastuvõtmist 23. märtsil soovib ta, et Minist. võimaldaks igal maal. tutvuneda oma maakonna teede klassifitseerimisega, et veel võimalikke parandusi teha. On dir. Perna seda võimalikuks pidanud, võtab nõukogu ühel häälel J. Sõnajalgi poolt varem esitatud järgneva resolutsiooni vastu:

E. M. Liidu nõukogu, läbiarutades maanteede seaduse elluviimise juures tekkinud küsimusi, leiab:

1) et teede klassifitseerimisel ja väljehitamisel tuleb silmas pidada mitte üksi magistraalühenduste loomist pealinna ja riigi piiride vahel, vaid täit tähelepanu pöörata korralikuma liikumise võimaluse arendamisele majandusliste keskkohade ja nende ümbruse vahel;

2) et maanteede seaduse põhjal Teedeministereeriumi peale pandud ülemjärelvalve kõigi maanteede üle ja selle teostamiseks Ministereeriumi poolt antavad määrused ja juhtnöörid korraldaks puht tehnilisi küsimusi, mis ei kitsendaks omavalitsuste tegevusvabadust teede korraldamise majandusliste ja administratiiv küsimuste lahendamisel.

Pealelõunane tööaeg algab kell 3/46 seenne kontrolljaama juhataja J o h a n s i referaadiga

k ü l v i s e e m n e k ü s i m u s e ü l e, milline küsimus enne lõuna vaheaega kõneleja soovil täiendavalt päevakorda võeti. Referent annab ülevaate seemneviljaga

varustamise seisukorraga ja jõuab seisukohale, et seemnevilja muretsemise küsimuses oleks praegu omaval. abi selles mõttes tarvilik, et nad põllumeestele soovitaks praegu juba seemnevilja ära osta, sest ühisustel on ladud seemnevilja täis, kuna uusi tagavarasid enne nende äramüümist ei juleta tellida. Ka see asjaolu, et kõigil ühisustel kõiki seltse seemet ei ole ega üldse olla ei saa, peaks ostu kiirustama, sest mitmest kohast ostmine võtab aega. Ühisused. müüvad seemet seemnevilja laenu krediitide arvel võla peale, muidugi vekslite vastu.

Maavalitsuste raamatupidamise kodukorra, eelarve ja aruande kava

kohta on ministriumite vaheline nõupidamine 13. märtsist seadnud üles täiendavaid nõudmisi. Põhimõtteliselt tunnistab nõukogu need vastuvõetavaks ja volitab Liidu juhatus kodukorda vastavalt ümberredigeerima ja täiendama. Ülemineku ajaks käesoleval aastal võtta kavas toodud eelarve nomenklatuur selle muudatusega, et teedekapitali eelarve tõsta eelarve lõppu.

Vallaomaval. arveraamatute kinnitamise korra

muutmine kutsub elavad vaielused välja. On kõnelejaid, kes arvavad, et senine kord peaks maksma jääma — kuritarviduste ärahoidmiseks. Enamus on aga teisel arvamusel ja ilma vastuhäälteta otsustab nõukogu Liidu juhatuse ettepanekul paluda Siseministeriumi maavalitsused valla- ja alevivalitsuste raamatute registr. ja pitseerimisest vabastada, need kohused valla- ja alevivalitsuste peale terves koosseisus panna, kus juures maavalitsused järelevalve korras valvet peavad pidama, et raamatud registreeritud, nõõritud ja pitseeritud, kuna registri järjenumbr. tuleb raamatu kinnituspealkirjas ära märkida.

Liidu 1928 a. aruande

kohta loeb revisj. komisjoni esimees A. Vainola revisj. komisjoni otsuse ette, mis raamatupidamise korras olevaks tunnistab, ja nõukogu kinnitab ühel häälel aruande. Muutmata kinnitab nõukogu, samuti ühel häälel, ka

Liidu 1929 a. tegevuskava ja eelarve,

mis eelmises numbris toodud.

Liidu juhatuse ja revisj. komisjoni valimine.

Esimees teatab, et Liidu juhatus on tagasiastunud, et võimaldada täiendatud nõukogul uut juhatus valida. Juhatus arvates tuleks uus juhatus kaheksaliikmeline, 4 maa- ja 4 vallavalits. esitajat, revisj. kom. kolmeliikmeline, nii et iga maa saaks anda ühe esitaja juhatusse ja revisjoni komisjoni. Need juhatusse seisukohad kiidetakse ühemeelselt heaks ja valitakse: Juhatusse: maavalitsustest J. Sõnajalg (Järva), R. Kuris (Harju), H. Lauri (Viljandi) ja O. Pärilin (Tartu) — kõik endised, valdade esitajatest: G. Püss (Viru-Rakvere vald), A. Einseln (Lääne-Vaikna vald) — endine, A. Adamberg (Pärnu-Uue-Vändra) ja A. Eichenbaum (Valga-Patšküla). Revisjoni komisjoni valiti M. Neps (Saaremaa), F. Trahv (Peterseri) ja A. Kirrop (Võru).

Arhiivnõukogu liikme valimine (ühine Maaomaval. ja Linnade Liidul) usaldati liitudevahelise komitee kätte.

Koolimajade ehitamiseks tasuta metsamaterjali valdadele andmine

tunnistakse ilma läbirääkimisteta tarvilikuks, ja koosolek lõpetakse kella 11 paiku õhtu.

Tartu maavolikogu koosolek 15. ja 16. märtsil.

Maavalitsuse poolt üle nelja kuu kokkukutsutud volikogu päevakord on õige kõhukaks kujunenud. Päevakorras on tervelt 27 küsimust, suuremalt osalt majanduslike ilmeaga.

Läinud eelarve aasta tegevuse aruanded.

Need olid juba eelmise koosoleku päevakorras, kuid lükati siis edasi revisjoni komisjoni seisukoha puudumisel. Nüüd on aga kõik formaliteedid tehtud. Tegevuse juures tekivad aga elavad mõttevahetused. On ju aruannete juures volinikkudel pea ainuke juhatus tungida keerulise aparraadi mehhanismisse. Kõigepealt leiab laialt sõelumist kool ja õpetajaskond. Nimelt selgub, et paljud õpetajad peavad mitut kõrvalametit, paljudel on talud, milles ise kõik tööd ära teevad ilma töölisteta, mõnel on isegi kaks talumajapidamist ja elavad tegelikult kuni 8 klm. koolist eemal. Igapäev sõidavad säärased õpetajad kooli, kuid palk peab neile kodu kätte viidama. Niisuguste koolitegelaste töö ei või kuidagi

viljaka olla. Aruandest selgub, et 25% lapsi jääb Tartumaal klassi istuma, neljandas algkooli klassis on edasijõudmine kõige viletsam ja seega küsitav, miks arendame V ja VI klassi asutamist, kuna madalamalgi edasi ei saa. Lõpuks leitakse, et tuleks uurida, milles seisab koolilaste madal edasiõppimine, kas on „süüdi meistrid“, või „materjal“.

Ka teede jaoskonna aruande juures peatatakse pikemalt, samuti Vasula kooli aruande juures, kuid lõpuks võetakse tegevusaruanded siiski ühel häälel vastu.

1929/30 a. eelarve

on maavolinikkudele juba aegsasti kätte saadetud. See on tasakaalus 1.033.047 kr. 86 sendi peal. Sellest on maavalitsuse enese tulu-kulu 414.479 kr. 86 s. ja teedekapitali tulu-kulu 618.568 kr. Eelarve komisjon teeb eelarve juures mõned ümberpaigutused, millega ka maavalitsus ja volikogu ühineb. Teedeministeeriumilt alles koosoleku alguks saabunud kiri teedekapitali eelarve asjas sunnib vastu võtma teedekapitali tulude ja kulude vähendamist, mille tagajärjel lõpuks eelarve vastu võetakse tasakaalus 907.475 kr. peal. Peale selle võeti ühel häälel vastu Vasula koolitalu eelarve, milles tulusi ja kulusi 45.806 kr., kusjuures talu loodab anda koolile toetust 1.600 kr. ja ülejääki võlgade tasumiseks 4.300 kr. Vasula kodumajanduse kooli eelarves on tulusi-kulusi 3.350 kr. ilma õpetajate palkadeta, kusjuures tuluks on ainult kaks artiklit, nimelt: maavalitsuse toetus 1.300 kr. ja talu puhtakasu arvel 2.050 kr., kuludes aga rida majanduslisi väljaminekuid.

Ametnikkude palve lisatasu asjus.

Palvet toetab maavalitsus. Palga krediitide arvel tekib kokkuhoiu tõttu tänavu 5.094 kr. ülejääki ja maavalitsuse arvates võiks sellest ametnikkudele ja teenijatele poole kuu palk lisaks anda, mis välja teeb 2.424 kr. Selgub, et 1927 a. saadik ei ole palgalisa ametnikele antud. Peale selle paneb maavalitsus ette anda poole kuu palk neile teenijatele, kes 10 aastat juba maavalitsuse teenistuses olnud. Professor Saral on põhimõtteliselt toetuste andmiste vastu, palk peaks kindlasti korraldatud olema, kuid 10 aastase teenistuse puhul tasuandmine oleks otstarbekohane. Lõpuks võetakse maavalitsuse ettepanek suure hääleenamusega vastu.

Valdade esitajate sõidukulu küsimus maavalitsuste liidu koosolekule lahendatakse sel teel, et otsustatakse Ost-

rati ettepanekul see küsimus päevakorrast välja jätta. Ostrati arvates peaks iga asutus, kes saadab esitajaid, ka ise suutma maksta sõidu ja päevaraha.

Kärevere silla küsimus ja kohtu protsess võtab koosolekult pea terve õhtupooliku. Maavalitsuse esimees Pärilin annab pika üksikasjalise selgituse silla tekkimise eeltoost ja ehitamisest. Kirjalikkude andmete varal näidatakse, et sild ei ehitatud mitte maavalitsuse tahtel, kuigi maavalitsusel ka vastuseismiseks põhjust ei olnud. Projekti väljavalimist ja ehituse väljandmist on toimetatud vastavate määruste, asjatundjate komisjoni otsuste kohaselt. Ka järeelvalvet teostati, kuigi kohal ei olnud just alalist arhitekti. Lõpuks selgitab ainelisi kahjusi, mis kaugeltki nii suured ei ole, kui ajakirjanduses ja Riigikogus on seletatud. Kui mahaarvata maavalitsuse käes olevad garantiid ja aresti alla pandud ehitaja varandused, jääks kahju 25.000—30.000 krooni.

Lõpuks võtab volikogu peale kauakestvaid vaielusi vastu ühemeelse otsuse, lubada 2000 krooni selles asjas tekkiva protsessi läbiviimiseks krediiti ja päevakorras edasi minna, kuna järgnev kohtuotsus süüdlased selgitab ja alles siis võib otsustada teha.

Tartumaa Panga asjas kuulutatakse koosolek kinniseks

ja selle küsimuse järele lähebki koosolek kell 10 õhtu laiali.

Teisel päeval on koosolek kell 1/29 hoos.

Laenud ümberkorraldamisele.

Maavalitsus on kõige tegevuse aja jooksul laenusi teinud mitmes erapangas. Nende korraldamine mitmel pool on tülikas. Sellepärast panebki maavalitsus ette laenud — 7 miljonit senti — lubada üleviia Pikalaenu Panka ja nende kindlustuseks väljaanda obligatsiooni maakonna maja peale Tartus, mille väärtus umbes 25 miljonit senti. Ettepanek võetakse ühel häälel vastu. Samuti otsustatakse Pikalaenu Panka paluda, et omal ajal selle majaostuks tehtud laen, millest veel katmata 2 milj. senti, pikendataks osade kaupa 14 a. peale.

Arvepidamise kodukord

on uuendatud teedekapitali arvestuse juurdetulekuga, kuid et see kodukord veel sõelumisel on ministeeriumides ja Maavalitsuste Liidus, siis otsustab volikogu ühel häälel maavalitsuse ettepanekul arvepidamise kodukorda maksma panna

niisugusel kujul, nagu ta valmib Liidu nõukogus.

Teedekapitali maksustamise kava.

Maavalitsuse poolt kokkuseatud teede korrashoiu kohustuse üksikhinna arvestamise tabelis on teede korrashoiuks ettenähtud ümarguselt 1 kroon maksu iga kinnisvara puhtakasu rubla pealt, samuti peaks tööstus- ja kaubandusettevõtted maksma 100% põhiärimaksu summast teedekapitali maksu. Kuna aga Teedeministeerium teede korrashoiu eelarvet kärpinud on, tehtakse ka puhtakasu rublade alusel võetava maksu juures väike alandus. Avalikud parved jäävad aga maavalitsuse valdamisele ülevõtmata, sest volikogu ei ole sellega nõus.

I. klassi teede võrk Tartumaal.

Maavalitsuse poolt ettepanud teede võrgus on kokku 168 teed kogusummas 414 klm. Neist on pikem Narva tee üle 86 klm. Võrk võetakse vastu.

Kui on antud reale valdadele luba realseerida kinnisvarasi, pidada laatu ja lahendatud mõned postijaamade rendi asjad, asub volikogu pea iga aasta päevakorras seisva küsimuse juurde

vallasekretäride ja kantseleiametnikkude palga ja tööolude korraldamises.

See küsimus jäi läinud koosolekul pooleli volinik Uiga ettepanekul, sest sooviti ühes palgaga reguleerida ka tööolusid. Uus määruse eelnõu näeb ette vallasekretäri palgaks kuus valdades: 1000 elanikuni — 90 kr., 1000—2000 elanikuga 90 kr., 2000—3000 elan. — 100 kr., 3000—4000 elan. — 110 kr. ja üle 4000 elan. tõuseb palk iga 10 elan. pealt 1 kr. Peale selle korter kõrvalruumidega, küte, valgustus tasuta, aia- ja põllumaa riigirendi eest. Abilised saaks 60 kr., ametnikud 45 kr. ilma korteri ja kütteta, kui aga see antakse, siis 5 kr. vähem. Mis puutub tööoludesse, mille normeerimiseks määrus mitu korda tagasilükatud, siis on siin aluseks võetud 8 tunniline tööpäev, kuid vallavalitsuse talituspäevadel ning volikogu ja komisjonide koosolekutel oleneb tööpäeva pikkus ilmunud kodanikkude nõuete rohkusest. Lõpuks võtab volikogu vastu otsuse, et vallavalitsuse talituse ja koosolekutepäevadel oleneb tööpäeva pikkus vallavolikogu ja valitsuse nõudmisest ära.

Valga maavalitsuse likvideerimise küsimus on vastava seaduseelnõu kohaselt

Siseministri poolt saadetud maavolikogule seisukoha võtmiseks. Maavalitsus paneb ette otsustada eitavalt Valga maavalitsuse likvideerimise küsimuse ja ilma pikema jututa võetakse see ettepanek ühe-meelselt vastu.

Otepää alev saab maad juurde.

Koosoleku seinale on ülespandud suured kaardid, mis peavad selgitama Otepää alevi maanälga. Ka alevivanem ja sekretär on seletustega asjale abiks. Kokku tahetakse eraldada Pühajärve vallast riigi maad 180,32 ha, mille puhtakasu rublade arv 390,65 rubla, et seda liita aleviga. Kui on selgitatud, et alev areneb meil edespidi välja

ainsaks talvekuurordiks Eestis

ja tema ümbrus selleks kui loodud on, annab volikogu selleks muudatuseks loa.

Tartumaa keskkoolide võrgukavas

paneb maavalitsus ette võtta Tartus ühiselt linnaga ülevalpeetavatest keskkoolidest maakonna täielisele valdamisele reaalgümnaasium ja tütarlaste gümnaasium, kuna lõuna Eestisse jääks Otepää Haridusseltsi ühisgümnaasium, Mustveesse tuleks aga avada uus keskkool Põhja Eesti jaoks, kus alev keskkooli toetaks. Volinikud vaidlevad keskkooli avamise vastu Mustvees, koht ei ole sünnis, Vene mõju all olev ja ajast maha jäänud kombel ja elu ei või õpilasile pakkuda midagi head. Mustvee keskkooli asukohana jäetakse kõrvale, pooldades Jõgevat ehk Torma, kuna muidu maavalitsuse ettepanekud vastu võetakse.

Suvituskohad kinnitusel.

Seintel jälle hulk kaarte ja plaane. Kinnitatakse Pühajärve ja Kurepalu suvituskohade plaanid.

Kui veel lahendatud rida vähemaid asju, lõpeb koosolek hilja õhtul 16. märtsil.

Kahe päeva jooksul on kibedalt tööd tehtud pealtvaadates äärmise huviga, kusjuures erakondlised vahed tahaplaanile jäid.

Vallasekretär lahkub ametist.

Hellamaa vallasekretär Aleksei Küng lahkub 1. aprillist s. a. ametist. Hra Küng, kes hiljuti pühitses oma 70 a. sünnipäeva, on olnud kauemat aega vallaomavalitsuse teenistuses, teenides vallasekretärina üle 40 a., esmalt Laimjala ja 1919 a. saadik kuni selleajani Hellama vallas.

Uue vallasekretäri valimine on 25. märtsil.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 15. Narva tag. ja Petseri-maa valdade kohtu asjade ajamisest.

Vallavolikogu eeldades, et vallavoimikkude valimine kohtus käimiseks on vallale liig kulukas, sest sageli tuleb volikogu kokku kutsuda ainult voliniku valimiseks, otsustas valla kogukonna valitsemise seaduse § 10 pkt. 9 põhjal volinikkude määramine vallavalitsusele usaldada.

Järevalve asutus leidis, et otsus ei ole kooskõlas Tsv. Sead. § 127 ja mitmekordsete Riigikohtu seletustega selles asjas.

Palun küsimust selgitada, muuseas, kas vallak. valitsemise seadus on maksev Narva tagustel ja Petserimaadel. Vallasekretär.

Vastus:

Baltimaa kogukonna omavalitsuse seadus (Üldkub. asut. sead. § 18 (märkus) lisa; VSK. II k) ei ole maksev Narva tagustel maaaladel ja Petserimaal. — Neil maaaladel on maksev Vene Ajutise Vallitsuse valla semstvo seadus (Seadl. ja valits. korr. kog. Nr. 122 — 1917, art 655). Selle seaduse § 76 p. 4 järgi kuulub vallavalitsuse võimkonda kohtu asjade ajamine vallavolikogu järevalvel (ведение, под наблюдением волостных земских собраний, исков по делам волостного земства).

Selle pärast ei saaks nõus olla järevalve asutuse seisukohaga.

Küsimus Nr. 16. Koolide eelarvete kinnitamisest.

Maavalitsus nõuab, et koolide eelarved peavad temale kinnitamiseks esitatud olema ja alles peale seda võib vald valla üldelarvet vastuvõtta ning on kohustatud neid summe üldelarvesse mahutama, mis koolide kohta Maavalitsuse poolt kinnitunud.

Sarnane nõudmine ei või õige olla, sest kui vallaomavalitsust seotakse teatud kuludega enne, kui pole teada valla sissetulekud, siis pannakse vallad möödapääsemata seisukorda ja vallavolikogudel ei jää enam õigust valla eelarvet õieti sugugi kinnitada, vaid Maavalitsus võtab suurema osa eelarve kinnitamisest enda peale.

Algkoolide seadus § 85 p. 12 näeb ette, et kooli hoolekogud seavad eelarved kokku ja esitavad need kooli ülevalpidavale asutusele.

Palume kiires korras lahkesti seletada, kas on sarnane Maavalitsuse nõudmine õigustatud ja seaduslik? V. vallavalitsus.

Vastus:

Valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvele ja aruannete ajutise seaduse („R. T.“ nr. 18/19 — 1920 j. t.) § 74 järgi peab eelarvesse võetama kõik s unduslikud väljaminekud (§ 69). Sunduslike väljaminekute hulka tuleb arvata ka maa-koolivalitsuse poolt kinnitatud kooli eelarvesse võetud summad (Eestimaa koolivalitsuse ajutine korraldus § 16 p. h, „R. T.“ nr. 6 — 1918). Sellepärast tuleb maavalitsuse seisukohta täiesti põhjendatult lugeda.

Küsimus Nr. 17. Aj. õpetaja määramisest.

1928 a. septembri kuu lõpul võeti algkooli õpe-

taja sundluslist kaitseväeteenistuse aega teenima, kuid vallavolikogule ei võimaldatud uut õpetajat valida, mis sarnasel juhtumisel loomulikult oleks pidanud sündima, sest ega valimised valla süü tõttu ettevõtmata ei jäänud, kuid selle peale vaatamata määrati aj. õpetajaks vallale tundmata isik ja isegi kauema aja peale.

Vallavalitsus palub teada, kas vallavolikogu õiguste kitsendamine niisugusel juhtumisel on seaduslik? V. vallavalitsus.

Vastus:

Kaitseväeteenistuse seaduse („R. T.“ nr. 43 — 1926) § 8 järgi, ei või riigi- ja omavalitsuste asutusse teenistusse määrata neid täiealisi meeskodanikke, kes ei ole täitnud sundusliku tegeliku kaitseväeteenistuse kohustust või neist kohustustest seaduslikul alusel vabastamata. Sellest järgneb, kui sarnane isik oli määratud teenistusse enne kaitseväeteenistuse seaduse maksma hakkamist (1. jaanuar 1927), siis kaitseväeteenistusse s undaega teenima võtmisel tuli teda vabastada riigi- või omavalitsuse teenistusest, ning käesoleval juhusel oleks vallavolikogu pidanud ajaviitmata uue õp. valima. Kui vallavolikogu Haridusmin. juhtnõuades antud tähtjaks ei olnud uut õp. valinud, oli haridusosak. õigus aj. õpetajat määrata. Et küsimuses puuduvad vastavad kuupäevad end. õp. vabastamise ja ajut. õp. määramise kohta, ei saa kindlat vastust anda, kas haridusosak. teguviis oli seaduslik. Leidis vallaomaval, et aj. õp. määramisega tema õigused olid puudutatud, oleks ta pidanud selle korralduse vastu kohe kaebuse tõstma.

Küsimus Nr. 18. Eelarveliste puudujääkide ja ülejääkide lahendamisest.

1928-29 a. eelarvesse on endise raamatupidamise viisi järel ülesvõetud tuludesse: 1927-28 a. eelarveline ülejääk, mis koosneb selle aasta vabaks jäänud ja üle eelarve saadud summadest; kuludesse: 1927-28 a. eelarveline puudujääk, mida moodustavad kustutatud tulud.

1928-29 a. eelarve lõpusummad, sellega ka tähendatud üle- ja puudujäägid, on memoriaali kaudu vastavalt eelarveliste tulude ja kulude arvele kantud.

Kas on võimalik A. Looritsi raamatupidamise viisi järele seda sel teel likvideerida, et tulude ja kulude arveraamatutes need puudu- ja ülejäägi summad välja jätaks lahtritast „lõpulik tulu ehk kulu summa“, või tulevad teha vastavad ülekanded memoriaali kaudu eelarveliste tulude ja kulude arvetel debiteerides ja krediteerides vastavalt eelarveliste puudujääkide ja ülejääkide arvet. Vallasekretär.

Vastus:

Eelarvesse oleks võidud võtta ülejäägi ja puudujäägi summade vahe ainult, kas ülejäägina või puudujäägina, selle järgi kumb neist tõelikult kujunes (vt. „Arvep. kassa“ § 43), mitte aga mõlemad. On see siiski tehtud ja eelarve tuludesse võetud ülejääk ning kuludesse võetud puudujääk esinevad ka bilansis ja pearaamatu vastaval arvel (mida küsimus ei selgita), siis tuleb nendega toimida nii, nagu juhatatakse „Arvepidamise korra“ § 34 b 10-ga ja 42 a 7-ga. Kui

nad aga bilansis ega pearaamatu arvetel üldse ei esine, siis ei ole seda ülejääki ka kuskilt sisse tulemas ega puudujääki kellegile tasuda. Selliselt eelarvesse võetud ülejääk osutub vaid lootuseta tuluks, mis tuleb kanda eelarveliste tulude raamatu 23. lahtrisse ja pearaamatu eelarveliste tulude arvelt viia puudujääkide ja ülejääkide arvele, nii nagu juhatatakse memoriaali näitega nr. 21. Samuti osutub selliselt eelarvesse võetud puudujääk vabaksjäänud summaks, mis tuleb kanda eelarveliste kulude raamatu 23-dasse lahtrisse ja pearaamatu eelarveliste kulude arvelt viia puudujääkide ja ülejääkide arvele, nii nagu juhatatakse memoriaali näitega nr. 23.

Kuulutatakse maksvusetaks:

1. Mihkel Johani p. K a i v'i hobusepass, väljaantud L a s v a vallavalitsusest 23. nov. 1927 a. Nr. 127 (k. Nr. 110596).
2. Gustav Jüri p. L a i d'i hobusepass, väljaantud K o h i l a vallavalitsusest 17. dets. 1920 a. Nr. 756 all.
3. Jüri Johani p. P u u s i l d'i hobusepass, väljaantud S u u r e - K ö p u vallavalitsusest 22. märtsil 1923 a. Nr. 7 all.

Viimane aeg on tellida

Omavalitsustegelase

K a l e n d e r

1929.

K a l e n d e r

1929.

K a l e n d e r

1929.

1929.

K a l e n d e r

Omavalitsustegelase

Viimane aeg on tellida

Viimane aeg on tellida

Omavalitsustegelase

Omavalitsustegelase

Viimane aeg on tellida

„MAAOMAVALITSUS' e“ tellimiste vastuvõtmine 1929 a. kestab edasi.

Vastutav toimetaja: Eesti Maaomaval. Liidu sekretär H. Avikson. Väljaandaja: Eesti Maaomaval Liit, „Ühistrükikoda Rakveres“